

Jaarverslag 2020

Niets is de mens dierbaarder dan ademen. Daarom zijn drenkelingen, onder al diegenen die elk moment sterven, de enigen die weerstand bieden terwijl ze zich overgeven. Schrijven is de lucht voor de verbeeldingswereld die in mijn binnenste leeft. Schrijven is verdrinken. Helemaal zoals het leven.

Anouar Rahmani,
in *Vaak heb ik geprobeerd geen zee te zijn*,
een bundel coronaverhalen geschreven door PEN-auteurs.

Anouar Rahmani (Algerije °1992) is schrijver en blogger. Op zijn blog *Journal d'un Algérien atypique* schrijft hij openlijk over homoseksualiteit en geloof. Hij verdedigt religieuze minderheden en vrouwenrechten.

Na het verschijnen van zijn roman *La ville des ombres blanches* werd hij officieel vervolgd voor blasfemie en het beledigen van staatsfunctionarissen. Officieus is zijn mondigheid en zijn homoseksualiteit een doorn in het oog van het regime. Zijn boeken mogen niet gelezen of verkocht worden. Hij werd herhaaldelijk met de dood bedreigd.

Op 17 februari 2020 zou hij gehoord worden in de rechtbank, maar die rechtszaak wordt telkens weer uitgesteld. Er hangt hem een gevangenisstraf van twee jaar boven het hoofd.

PEN Vlaanderen nodigde Rahmani uit in de Antwerpse PEN-flat, waar hij in rust en veiligheid zou kunnen schrijven. Tweemaal werd, begeleid door een hallucinante en dure dossier- en procedureslag, een visum voor hem aangevraagd. Maar België, ooit een vrijhaven voor bedreigde intellectuelen, laat hem het land niet in.

‘Ik zal waardig naar de gevangenis gaan,’ was zijn reactie, ‘en ook al verbiedt jullie overheid me naar België te komen, ik kan er wel heenreizen in mijn verbeelding. Ooit zal ik schrijven over Antwerpen.’

Inhoudstafel

Vooraf	4	
1. De PEN-flat en de ICORN-werking		5
2. PEN-Auteurs	7	
3. Focus op erelid Ahmet Altan	9	
4. PEN gaat naar de gevangenis	10	
5. Free the Word!	11	
6. Communicatie	11	
7. Het Writers in Prison Committee (WIPC)	12	
8. Internationale samenwerking en congressen	14	
9. In de marge, maar daarom niet minder belangrijk	15	
10. Pecunia	17	
11. Een team dat zich laat omringen	22	
Tot slot	24	

Vooraf

Een virus zette de wereld op zijn kop en dat hebben we ook bij PEN Vlaanderen geweten; geplande lezingen en evenementen konden niet plaatsvinden en de PEN-flat bleef maandenlang leegstaan. Onder de vlag *ANTIPODE*, een initiatief van Hind Fraihi als titularis van de leerstoel Willy Calewaert bij de VUB, werkte PEN Vlaanderen mee aan een prestigieuze vierdelige lezingenreeks over groeiende polarisering. Maar het initiatief moest naar 2021 worden uitgesteld.

Een rode draad die nooit werd doorgeknipt was de zorg voor onze PEN-auteurs. Zij zijn collega's die om wat ze schreven vervolgd werden of worden. Sommigen moesten have en goed achterlaten en belandden -vaak met een precair statuut- in Europa. Anderen werden in hun thuisland opgesloten. In het voorjaar vroegen we hen om een 'coronatekst' te schrijven. De opdracht consolideerde de banden die we met hen onderhouden en het beperkte ereloon dat we konden betalen, betekende voor sommigen een wezenlijk verschil in hun portemonnee. Het eindresultaat van het project is het boek *Vaak heb ik geprobeerd geen zee te zijn*.

Vaak heb ik geprobeerd geen zee te zijn bevat o.a. een prachtige tekst van ons erelid Ahmet Altan. Op 9 november II. verbleef hij exact 1500 dagen in de gevangenis omdat hij zijn mening neerschrijft. Fragmenten uit zijn meesterlijke roman *Ik zal de wereld nooit meer zien* (De Bezige Bij, 2019) werden door PEN Vlaanderen ook in 2020 op tal van plaatsen (literaire podia, gevangenislezingen) gebruikt om de schending van vrije meningsuiting aan te klagen.

Uiteraard bleven ook de briefschrijfacties die we voor gevangen collega's voeren verder lopen. Ze zijn een hart onder de riem in vele gevangeniszellen. Ze zijn een hardnekkige luis in de pels bij machthebbers die vrij denken, spreken en schrijven als een misdaad beschouwen.

Erik Vlaminck, voorzitter PEN Vlaanderen.

1. De PEN-Flat en de ICORN-werking

Ahmad Katlesh

Van oktober 2019 tot februari 2020 betrok Ahmad Katlesh de flat. Katlesh is een Syrische auteur, journalist en stemartiest die in Duitsland woont.

Begin februari organiseerden we een druk bijgewoonde lezing in Elcker-ik met Ahmad Katlesh. Hij vertelde over zijn schrijverschap en bracht enkele van zijn gedichten, die ook in vertaling werden voorgelezen.

Het magazine Tertio publiceerde een interview met Katlesh en in Poëziekrant verschenen zijn gedichten in een Nederlandse vertaling. Intussen publiceerde Katlesh voor het eerst een dichtbundel in het Duits, *Das Gedächtnis der Finger* bij Edition Rugerup in Berlijn. Enkele van de gedichten in deze bundel schreef hij in de PEN-flat.

Aanhoudende visumperikelen...

Na de visumweigering van Anouar Rahmani in 2019, bereidden we in 2020 een nieuwe visumaanvraag voor voor een ICORN-resident. In overleg met ICORN nodigden we Bile Beshir Mehub uit voor een tweejarige schrijversresidentie van september 2020 tot augustus 2022. Bile is afkomstig uit Ethiopië. Al op jonge leeftijd ontvluchtte hij het regime in Ethiopië en vestigde zich in Somalië, waar hij als journalist begon te werken. In 2011 ontvangt hij doodsb bedreigingen van de Al-Shabaab movement, drie van zijn collega's worden in 2021 vermoord door Al-Shabaab. Wanneer Bile in 2015 naar Ethiopië vlucht, wordt hij daar meteen gearresteerd. Wanneer hij in 2018 vrijkomt uit de gevangenis, vlucht hij naar Kenya, waar hij momenteel nog steeds verblijft.

De visumaanvraag voor Bile liep uit op een administratief fiasco. We schreven Bile in aan de KDG Hogeschool in Antwerpen. Op deze manier zouden we voor hem een studentenvisum kunnen aanvragen. Deze inschrijving bij KDG vereiste een taalttest om te bewijzen dat zijn kennis van het Engels voldoende was. Deze test moest Bile ter plaatse in Kenya doen en deze

procedure liep tergend traag omwille van het lamentabele werken van de organisatie die deze testen organiseert en omdat Bile niet over de vereiste formulieren en papieren beschikte. Hij slaagde er niet in om een taaltest binnen de inschrijvingsperiode voor te leggen. ICORN houdt contact met Bile en zoekt nog steeds naar een andere veilige plek voor hem.

En dan de coronaperikelen...

We maakten voor het voorjaar - na het verblijf van Ahmad Katlesh- plannen met enkele andere schrijvers voor een residentie in onze PEN-flat. Zo nodigden we schrijfster Supriti Dhar (<https://www.icorn.org/article/when-every-day-was-my-last-day>) uit voor een verblijf, dat omwille van de eerste lockdown, moest worden uitgesteld. Ook een tweede uitnodiging, strandde toen Zweden (haar gastland) rood kleurde op de coronakaart.

Daarna nodigden we schrijver Noufel Bouzeboudja uit voor een schrijversresidentie tijdens de zomermaanden. Op dat moment gingen de coronacijfers in Antwerpen echter de verkeerde kant uit en beslisten we dat het niet opportuun was om in die omstandigheden een buitenlandse schrijver te ontvangen.

In overleg met onze partner (UA Antwerpen en de stad Antwerpen) besloten we om onze PEN-flat tijdelijk te sluiten tot na de coronacrisis. Gedurende de periode dat de gastauteurs in de flat verblijven, staat PEN immers in voor de begeleiding – niet alleen letterlijk, door hen de stad en haar verborgen plekjes te leren kennen, maar ook hun sociale en fysieke welzijn vallen onder onze verantwoordelijkheid. Onze vrijwilligers nemen de auteurs mee naar literaire activiteiten, of trekken met hen de stad in voor een koffie en een babbel. Niet alleen dat zeer essentiële sociale aspect valt omwille van de coronamaatregelen weg, ook gaat het onze mogelijkheden ver te boven om in te staan voor het fysieke welzijn van onze gasten wanneer er geen contact mogelijk is – met name in deze uitdagende tijden.

ICORN Vlaanderen

Passa Porta, PEN Vlaanderen en de opstartende ICORN-werking in Mechelen richtten in het najaar van 2019 ICORN-Vlaanderen-Brussel op. Op deze manier kan het netwerk van de deelnemende partners versterkt worden en kan kennis worden opgebouwd en uitgewisseld. PEN Vlaanderen steunde in 2020 de initiatiefnemers van ICORN Mechelen (Laure Verbruggen en Ann Meskens) bij de opstart van hun ICORN-residentie. Ondertussen krijgt deze meer concreet vorm en wordt zij ondersteund door de stad Mechelen en het Hannah Arendt-instituut.

Ook zijn er momenteel contacten met Gent, waar enkele initiatiefnemers verbonden aan het KASK, plannen maken om ook van Gent een ICORN-stad te maken.

2. PEN-Auteurs

PEN-auteurs zijn auteurs van buitenlandse origine die - omwille van vervolging of onmogelijkheid tot publiceren in hun thuisland - in België een bestaan opbouwen. Bedoeling is om deze auteurs te introduceren in de Vlaamse literaire wereld. Hiermee schrijven we ons in in de 'Make Space'-campagne van PEN International. Deze meerjarige campagne heeft als doel om 'displaced writers' actief te laten participeren in de literaire omgeving waarin ze terecht komen.

In 2019 kozen we ervoor om de PEN-auteurs zoveel mogelijk te integreren in bestaande literaire programma's, en niet langer eigen programma's uit te werken. Omdat dit de PEN-auteurs dichterbij de literaire wereld brengt, omdat ze via die podia een ruimer publiek ontmoeten, maar bovenal omdat PEN-auteurs in de eerste plaats auteurs zijn, met een literaire staat van dienst, voor wie het label 'vervolgd' een weinig relevante reductie is. Literair delen ze mogelijk meer met Vlaamse collega's dan met elkaar.

PEN-auteurs op podia

We gingen op 2 februari van start met een lezing van Ahmad Katlesh in Volkshogeschool Elcker-Ik. Tafels voor Vrede zorgde voor een sfeervol samenzijn met Syrische lekkernijen. Later die maand was PEN Vlaanderen in De Markten in Brussel mede-organisator bij de publiekspresentatie van het boek *Brusselse vrouwen* van PEN-auteur Nisma Alaklouk. Ze werd daarbij geïnterviewd door PEN-bestuurder Peter Theunynck. Op 20 februari was Nisma te gast op Interlitratur. Het was het laatste evenement voor het land en de podia op slot gingen. Een tiental geplande optredens van PEN-auteurs op diverse podia werd geannuleerd. Alleen op 27 oktober kon nog eenmalig een podiumoptreden plaatsvinden. Het was andermaal Nisma Alaklouk die in het cc. Van Heist op den Berg geprogrammeerd werd bij *Tussen de Letters*, een literaire manifestatie die georganiseerd werd door boekhandel Het Voorwoord.

PEN-auteurs in scholen

PEN Vlaanderen vindt het belangrijk dat jongeren in contact komen met de problematiek van vervolgte en gevluchte auteurs enerzijds, en vraagstukken over censuur en vrije meningsuiting anderzijds. Daartoe wordt een specifieke format van schoollezingen aangeboden: een Vlaamse auteur geeft een duolezing met een PEN-auteur. Dit format bleek bij de opstart in 2019 erg goed te werken. Ook voor 2020 liepen de aanvragen al binnen. Van de geplande schoollezingen konden er vanwege de coronalockdown slechts enkele plaatsvinden. Zo waren er lezingen van flatgast Ahmad Katlesh, Fatena Al Ghorra en Nisma Alaklouk.

PEN-auteurs op papier

In het zomernummer van 2020 publiceerde **Poëziekrant** de gedichten van Ahmad Katlesh, in een vertaling van Helge Daniëls.

Na de oproep *Bij mijn venster: schrijven in tijden van corona* van het Herman Teirlinckhuis, beslisten we om onze PEN-auteurs ook een stem te geven en we vroegen hen hoe zij zich voelden in deze rare tijden en of ze daarover iets zouden kunnen schrijven. We ontvingen

teksten van PEN-auteurs met wie we in 2020 naar Vlaamse scholen en podia zouden trekken (Hosheng Ossi, Mario Paric, Nisma Alaklouk, Alhadi Agabeldour, Kaptue Blaise Fotso, Fatena Al Ghorra), van auteurs die recent in de PEN-flat verbleven (Ahmad Katlesh, Haile Bizen, Zeinab Charaffedine) en van auteurs die we er in de toekomst willen ontvangen (Anouar Rahmani, Noufel Bouzeboudja). Bovendien ontvingen we ook een tekst van erelid Ahmet Altan, ons bezorgd door zijn partner.

Het project stond ons toe contact te houden met onze auteurs en hen financieel te ondersteunen. Het resulteerde in twaalf teksten, zeer uiteenlopend van vorm en inhoud: gedichten, toekomstvisies, verhalen die teruggrijpen naar het verleden...

We lieten de teksten vertalen en bundelden ze in een mooi boekje dat de titel *Vaak heb ik geprobeerd geen zee te zijn* kreeg, een citaat uit de tekst van Hosheng Ossi. De auteurs kregen de nodige exemplaren en alle PEN-leden kregen het boekje als nieuwjaarsgeschenk. Verder zal het gebruikt worden als publiciteit voor PEN en zal het aan geïnteresseerde organisaties geschonken worden.

3. Focus op erelid Ahmet Altan

Gedurende de voorbije jaren heeft PEN Vlaanderen zich sterk ingezet om vervolgdde schrijvers in Turkije bij te staan. Het leidde ertoe dat in 2018 Ahmet Sik en Ahmet Altan tot erelid van PEN Vlaanderen werden benoemd. Erelidmaatschap houdt voor PEN Vlaanderen in dat contact wordt gehouden met de ereleden en dat hen bijstand wordt gegeven wanneer dat nodig is.

Van Ahmet Altan verscheen in 2019 bij De Bezige Bij *Ik zal de wereld nooit meer zien*, een indrukwekkend relaas dat de auteur vanuit zijn gevangenis schreef. Vanaf het verschijnen van het boek heeft PEN Vlaanderen zich actief ingezet om het onder de aandacht te brengen en te houden.

Op 18 februari ging PEN-voorzitter Erik Vlaminck er over praten in een school in Oudenaarde en op 21 februari gaf hij er een lezing over tijdens Interlitratuur in Mechelen.

In het Sint-Jozefscollege in Aarschot lazen 60 leerlingen uit drie 6de jaarsklassen samen met hun leerkrachten *Ik zal de wereld nooit meer zien*. Vervolgens gingen ze met PEN-bestuurders Ellen Van Pelt en Peter Theunynck in gesprek over vrije meningsuiting. Lerares en PEN-lid Els Beerten ging in oktober 2020 op de HSN-conferentie voor leerkrachten Nederlands het Aarschotse project voorstellen. Een citaat uit haar lezing: *Ahmet Altan is sinds 1916 opgesloten in de Turkse gevangenis. Het boek dat hij van daaruit naar buiten smokkelde, is niet alleen van hoge literaire waarde, het is ook nog een ideaal boek om het met zesdejaars over alle mogelijke menselijke waarden te hebben. Ik begon met een experiment. Bedoeling ervan was de leerlingen te confronteren met de rijkdom van onze wereld waarin vrijheid van meningsuiting nog altijd hoog in het vaandel staat, en hen zo authentieke zin te doen krijgen in het boek. Het effect was veel meer dan ik had durven hopen. Door het welslagen ervan had ik de leerlingen meteen waar ik hen wilde hebben; het was met grote openheid en nieuwsgierigheid dat ze aan de lezing van het boek begonnen, dat ik pas uitdeelde na het experiment.*

Ze kregen een opdracht bij de lezing, die we gebruikten om de kers op de taart voor te bereiden: een klasbezoek van een schrijver van PEN Vlaanderen, de auteursvereniging die opkomt voor vrije meningsuiting, en gevluchte schrijvers een hart onder de riem steekt. Zowel tijdens de voorbereiding als tijdens het bezoek ontstonden boeiende gesprekken over vrije meningsuiting, over de levensnoodzakelijkheid van boeken, en niet het minst over de kracht van literatuur.

4. PEN gaat naar de gevangenis

Samen met De Rode Antraciet wil PEN Vlaanderen in 2021 een project opzetten om in zo veel mogelijk gevangenissen van Vlaanderen en Brussel lezingen en workshops te geven met betrekking tot vrije meningsuiting. Om mogelijkheden uit te testen gaf PEN-voorzitter Erik Vlaminck in oktober in de gevangenissen van Turnhout en Hoogstraten lezingen over *Ik wil de wereld nooit meer zien* van Ahmet Altan. Een en ander leidde tot rijke en boeiende gesprekken die veelbelovend zijn voor de verdere uitwerking van het project in 2021.

5. Free the Word!

Wereldwijd organiseren PEN-centra rond 15 november (Dag van de Gevangen Schrijver) een zgn. *Free the Word!*-activiteit. Het plan van PEN Vlaanderen was om in 2020 *Free the Word!* te koppelen aan de vierdelige lezingen- en debatreeks Antipode die zou worden opgezet door PEN-bestuurslid Hind Fraihi (als titularis van de VUB-leerstoel Willy Calewaert). Vier vormen van excessen die het huidige maatschappelijke debat verhitten zouden de onderwerpen van de lezingen vormen: ultrarechts, dekolonisering, islamisme en klimaat. Het zijn thema's die ook raken aan de kern van de PEN-opdracht en ze sluiten naadloos aan bij het centrale thema van het internationale PEN-congres dat voor 2020 in Uppsala was gepland: 'De kracht van het woord: hoe bescherm je de vrijheid van meningsuiting in tijden van polarisatie?'.

Helaas, ook dit veelbelovende programma viel door de coronalockdown in het water. Omdat gekozen werd voor een fysieke lezingenreeks boven een online gebeuren, werd de activiteit uitgesteld, maar zowel het programma als de partners staan klaar voor uitvoering.

6. Communicatie: Zichtbaarheid van de PEN-boodschap

Website, flyer en sociale media

Een belangrijk aspect van de werking van PEN Vlaanderen is om niet alleen de PEN-leden maar ook het publiek goed op de hoogte houden van wat PEN Vlaanderen doet en organiseert. Het hart van onze communicatie is onze eigen website www.penvlaanderen.be. Ook onze Facebookpagina wordt stevast ingezet om nieuws te verspreiden. Een nieuwe flyer helpt om onszelf te promoten bij een breed publiek.

- Berichten op de website of events met PEN-auteurs worden altijd op sociale media gedeeld. In 2020 verschenen er 24 berichten online. Deze werden stevast gedeeld op onze Facebook-pagina die door 1.837 mensen wordt gevolgd.

- Bij belangrijke berichten of evenementen, sturen we een nieuwsbrief en indien nodig een persbericht uit. Onze PEN-auteurs krijgen extra aandacht wanneer ze een nieuw boek uit hebben, op een literair podium staan of in het scholenprogramma optreden.
- Een nieuwe PEN-flatgast stellen we op de website en via sociale media aan het brede publiek voor. Van elke ICORN-gast wordt een korte videoreportage gemaakt die op YouTube wordt geplaatst en die vervolgens online wordt verspreid.

In de pers

- In januari besteedde het opinieweekblad **Tertio** aandacht aan onze flatgast (<https://penvlaanderen.be/wp-content/uploads/2020/02/Tertio-Katlesh.pdf>)
- Ons flatteam publiceerde in februari een artikel in **De Standaard** over de schandalige en onbegrijpelijke weigering van een visum aan de Algerijnse Anouar Rahmani – hoewel werd voldaan aan alle formele vereisten (https://www.standaard.be/cnt/dmf20200214_04849353).
- De coronatekst van Ahmet Altan hebben we na de vertaling naar het Nederlands aangeboden aan **De Standaard** en werd daar ook gepubliceerd. **Le Soir** publiceerde de tekst in een Franse vertaling, verzorgd door PEN Belgique/francophone.

7. Het *Writers in Prison Committee* (WIPC)

Het WIPC is een belangrijk onderdeel van de werking van PEN International. De internationale moederorganisatie selecteert auteurs en journalisten die, al dan niet in afwachting van een proces, vanwege censuur in gevangenschap verblijven en organiseert e-mail- of schrijfacties voor hen. Sommige acties zijn er louter op gericht om de gevangenen collegiaal een hart onder de riem te steken, andere willen beleidsmakers beïnvloeden om een vrijlating te eisen.

In 2020 werden er meer dan 50 brieven en mails verstuurd naar bevoegde personen en instanties. Hieronder een overzicht:

- In mei organiseerde PEN Vlaanderen een briefschrijfactie voor Elchin Mammad, een journalist, advocaat en mensenrechtenactivist die in Azerbeidjan een celstraf uitzit.

Er vertrokken brieven naar Ilham Aliyev, de president van Azerbeidzjan en naar Fuad Isgandarov, de ambassadeur van Azerbeidzjan in Brussel.

- In oktober stuurden we brieven naar Iraans president Hassan Rouhani, het hoofd van de rechterlijke macht Ebrahim Raisi en ayatollah Khamenei waarin we om de vrijlating van Nasrine Sotoudez vroegen. Een kopie ging naar de Iraanse ambassade in Brussel.
- In november was het de beurt aan journalist en studentenleider Figueroa Cesario Alejandro, medeoprichter van PEN Honduras. Er werden mails verstuurd naar Rolando Argueta Perez, de president van de Hoge Raad voor Justitie, naar Francisco Herrera Alvarado, de rector van de universiteit UNAH, en naar het ministerie voor Mensenrechten.
- December is traditioneel de maand waarin we nieuwjaarswensen versturen naar schrijvers in gevangenschap over de hele wereld.

Nedim Türfent is een journalist die in Turkije in de gevangenis zit en voor wie we in mei 2019 brieven verstuurd. In juni 2020 vertrok een joint statement vanuit PEN International, ter gelegenheid van de 1500e dag dat Nedim Türfent in gevangenschap doorbracht. Hij uitte zijn dank aan de PEN-community in een brief, en bezorgde aan PEN Vlaanderen onderstaand kaartje – in weerwil van zijn aanvankelijke voornemen het bij een algemene dankbrief te houden. Het sterkt ons in onze overtuiging dat de gevoerde briefschrijfacties wel degelijk hun nut hebben.

16.01.2021

Dear PEN-friends,

I am so happy and hopeful that I have the support and solidarity of PEN Belgium - Flanders. With your words, I can liberate myself from the darkness of prison.

Of course, time isn't passing in the twinkling of an eye, however, due to you, I can breathe. I'm so grateful to have all of you in my life. They cannot silence our free voices.

Affectionately yours

Nedim Türker

8. Internationale samenwerking en congressen

PEN Vlaanderen opereert in een internationaal kader en houdt zich daarbij aan de afspraken en werkwijzen die binnen de moederorganisatie PEN International worden gemaakt.

In een normaal jaar komen de PEN-centra op regelmatige tijdstippen samen om overleg te plegen en lijnen uit te zetten. Door deelname aan de PEN-congressen kan de werking van PEN Vlaanderen worden afgestemd op en ingebed in de globale werking van PEN International, en

kunnen samenwerkingen rond bepaalde actiepunten worden besproken met andere PEN-centra.

Het jaarlijkse Internationaal PEN-congres zou in september plaatsvinden in Zweden. Ook dit congres werd vervangen door een online gebeuren. Het congres stond in het teken van hate speech, een thema dat ook PEN Vlaanderen na aan het hart ligt en waar onze Free The Word op zou inzetten (zie elders in dit verslag). Dit belangwekkende thema blijft behouden voor het volgende congres dat fysiek zal plaatsvinden (september 2022).

Net als PEN International is ook PEN Vlaanderen gelieerd met het vluchtstedennetwerk ICORN. In dit kader ging PEN Vlaanderen een partnerschap aan met de Stad Antwerpen en de Universiteit Antwerpen. Op die manier werd Antwerpen ICORN-vluchtstad, met de PEN-flat als ankerpunt.

In juni 2020 zou het jaarlijkse ICORN-congres plaatsvinden in Berlijn. Ook daar stak de pandemie een stokje voor. Het congres vond eveneens digitaal plaats.

9. In de marge, maar daarom niet minder belangrijk

Irfan Babaoglu

In 2017 werd de Koerdische auteur Irfan Babaoglu opgepakt in Turkije. Hij had dan al 20 jaar gevangenis achter de rug, maar nu stond hem een bijkomende 15 jaar te wachten. Toen hij - in afwachting van zijn proces- onder voorwaarden werd vrijgelaten, besloot hij de grens met Griekenland over te steken. PEN International kon hem vervolgens aan een Zwitsers visum helpen en zo kwam hij in een vluchtelingenkamp in Ticino terecht waar hij 3 jaar verbleef. Aan de hand van een aantal documenten, waaronder een essay dat hij voor PEN Vlaanderen had geschreven en dat was overgenomen door De Standaard en Le Soir kon hij de Zwitserse migratiediensten overtuigen om zijn asielaanvraag goed te keuren. Irfan woont nu in Bern.

Saday Shakerli

In juli kregen we vanuit PEN Russia bericht dat een Azerbeidjaans schrijver naar België was gevlucht. PEN Russia had hem opgevangen na bedreigingen in eigen land, naar aanleiding van zijn boek *Wolf's heart*, waarin hij het dictatoriale regime in zijn land bekritiseert. Nadat

de Azerbeidjaanse overheidsdiensten hem hadden opgespoord, was ook Rusland niet langer een veilige plek.

In België werd hij opgevangen in het asielcentrum van Alsemberg. De contacten tussen Saday en PEN Vlaanderen verliepen moeizaam door de taal, en bovendien kon PEN Vlaanderen geen actie ondernemen zolang de asielprocedure niet afgerond was. Duidelijk was wel dat de man in grote nood verkeerde – niet alleen door de onzekere duur van de procedure, maar de man gaat gebukt onder gezondheidsklachten.

Zijn asielaanvraag werd inmiddels goedgekeurd, en de man leeft nu in Brussel. Van zodra dit mogelijk is zal een PEN-delegatie naar Brussel gaan om kennis te maken en te bekijken hoe wij of PEN Belgique/francophone zijn schrijverschap kunnen ondersteunen.

LOLV-overleg

De door Literatuur Vlaanderen gesubsidieerde literaire organisaties (PEN Vlaanderen, Vonk en Zonen, Passa Porta, Poëziecentrum, Villa Verbeelding) sloegen in 2020 de handen in elkaar om tot een engagementsverklaring rond billijke auteurshonoraria te komen. Het doel was een referentielijst voor vergoedingen voor podiumpresentaties, tekstcreaties, tentoonstellingen, masterclasses en residenties. In een volgende fase zouden dan ook niet-gesubsidieerde organisaties betrokken worden.

Gezien het belang van de opzet, en de grote onduidelijkheid bij auteurs en organisaties over de hoogte van redelijke vergoedingen, werden meerdere partners en onderzoekers betrokken en boog het overlegplatform OLO zich over het project. Dat leidde tot de publicatie van het breed gedragen rapport *Ongelijk maar eerlijk* (maart 2021).

De geschiedenis van PEN Vlaanderen

PEN Vlaanderen heeft in het verleden nogal wat stekken laten vallen om de eigen geschiedenis van de vereniging te notuleren en te archiveren; er is dus dringend nood aan enig inhaalwerk.

De unitaire Belgische PEN-afdeling werd in 1922 opgericht. In 1930 kwam het tot een splitsing tussen PEN Belgique Francophone en de ‘Vlaamsche PEN club’. Een summier historisch overzicht van de periode 1930-1980 werd in 2020 aangemaakt. PEN Vlaanderen hoopt dat dit verder kan worden uitgewerkt door een masterstudent in de letteren.

10.Pecunia

Hieronder noteren we de balans van de vzw PEN Vlaanderen op 31 december 2020, de resultaatrekening 2020 en de begroting voor 2021.

Balans per 31/12/2020	
Actief	
Waarborgen	790,00
Vordering -1j	
Liquide middelen	80.169,66
Totaal	80.959,66
Passief	
Vorzieningen	8.500,00
Overgedragen resultaat	65.939,49
Handelsschulden op minder dan 1 jaar	6.520,17
Totaal	80.959,66

Resultaatrekening en begroting

	Begroting 2020	Resultaat 31/12/20	Begroting 2021
Omzet	70.200,00	66.777,00	68.700,00
2.00 Structurele subsidies	58.200,00	59.200,00	58.200,00
Vlaams Fonds voor de Letteren	40.000,00	40.000,00	40.000,00
Stad Antwerpen (flat)	7.000,00	7.000,00	7.000,00
Universiteit Antwerpen (flat)	7.200,00	7.200,00	7.200,00
Vlaamse Overheid	4.000,00	5.000,00	4.000,00
3.00 Andere inkomsten	2.500,00	0,00	1.000,00
Variabele inkomsten	2.500,00		1.000,00
4.00 Fondsenwerving	2.000,00	160,00	2.000,00
Giften PEN-vrienden	1.000,00	160,00	1.000,00
Donaties	1.000,00		1.000,00
5.00 Lidgelden	7.500,00	7.417,00	7.500,00

UITGAVEN		69.050,00	59.597,62	77.380,00
1.00	Organisatiekosten	38.600,00	36.123,81	50.330,00
	Kantoorbenodigdheden	500,00		250,00
	Verplaatsingskosten binnenland/buitenland	1.000,00		3.500,00
	Algemene Vergadering / RvB	750,00	631,27	1.500,00
	Verzekeringen vrijwilligers	500,00	229,48	500,00
	Internationale contributies + nationale	5.000,00	8.214,50	5.000,00
	Juridische ondersteuning	150,00		1.500,00
	Vertalingen / drukwerk boek	1.000,00		1.000,00
	Diverse organisatiekosten	1.500,00	1.488,33	1.500,00
	Onkosten vrijwilligers	1.200,00	140,00	1.200,00
	Onkosten medewerker	1.200,00	210,23	1.200,00
	Externe Boekhouding	800,00	1.210,00	1.400,00
	VAV admin medewerker	25.000,00	24.000,00	25.000,00
	Freelance medewerker			4.500,00
	Kantoor - Admin ondersteuning & ICT			1.380,00
	Kantoor – Huisvesting			900,00
2.00	PEN-schrijversflat (kerntaak 1)	22.200,00	9.015,11	12.300,00

	Huur	5.800,00	5.317,80	5.800,00
	Administratie en verzekeringen	1.800,00	487,69	900,00
	Verplaatsingskosten		302,06	
	Nutsvoorzieningen	1.400,00	1.374,62	1.400,00
	Onderhoud	2.100,00	286,17	500,00
	Inrichting/herstellingen/proviand	1.500,00	46,77	500,00
	Schrijverstoelagen	9.600,00	1.200,00	3.200,00
3.00	Campagnes & Projecten	7.500,00	12.996,11	14.000,00
	Polyfoon - Scholenlezingen	4.500,00	1.035,80	2.000,00
	Jaarlijks event (Free The Word)	2.000,00	0,00	2.000,00
	WIPC	1.000,00	65,55	1.000,00
	Lezingen		333,90	
	Campagnes		231,50	
	Pen-Boekje		6.329,36	
	Bijdrage PEN Emergency Fund		5.000,00	
	Woordzee			2.000,00
	Project Gevangenenissen			2.500,00
	Dag Gevangen Schrijver			1.500,00
	Gedichtenboek Ashraf			3.000,00
4.00	Communicatie	750,00	1.462,59	750,00
	PEN-jaarboek			
	Presentatie flatgasten/films	500,00	1.208,79	500,00
	Website	250,00	253,80	250,00

	Promotie			
5.00	Afschrijvingen/voorziening	0,00	0,00	0,00
	Voorziening			
6.00	Andere verenigingskosten	0,00	0,00	0,00
	Resultaat werking	1.150,00	7.179,38	-8.680,00
9.00	Financieel	-110,00	-186,30	-110,00
9.01	Financiële kosten	130,00	186,30	130,00
9.02	Financiële opbrengsten	20,00		20,00
	Resultaat	1.040,00	6.993,08	-8.790,00
10.00	Overboeking			
	Saldo	1.040,00	6.993,08	-8.790,00

Bestemming positief saldo		
Toevoeging aan de reserves		993,08
Voorziening flatgast		6.000,00

Toelichting bij voormelde cijfers.

Aan inkomstenzijde kon PEN Vlaanderen opnieuw rekenen op een stabiele financiering door Literatuur Vlaanderen, Universiteit Antwerpen, Stad Antwerpen, en Departement Internationaal Vlaanderen van de Vlaamse Overheid. Daarnaast blijft het geïnde lidgeld een vaste en belangrijke inkomstenpost.

Het boekjaar werd afgesloten met een positief resultaat van **6.993,08** euro. Dit is in hoofdzaak het gevolg van de leegstand van de PEN-flat ten gevolge van de COVID-19 pandemie, en door het wegvallen van heel wat verplaatsings- en vergaderkosten.

Een aantal vrijgekomen middelen werden herbestemd naar publicaties en extra internationale contributies (m.n. een bijdrage van 5.000 euro aan het PEN Emergency Fund). Een bedrag van 6.000 euro werd opgenomen in een voorziening voor 2021, met het oog op de financiering van extra kosten voor de flatgast.

11. Een team dat zich laat omringen

Onze PEN-werking is per definitie een vrijwilligerswerking. Bijstand verlenen aan mensen die getekend zijn door trauma's van vervolging, foltering en vlucht heeft ook impact op de vrijwilligers van het PEN-team; die opdracht mag niet worden onderschat. Daarnaast legt PEN-Vlaanderen de lat ook hoog voor de activiteiten die het organiseert; een professioneel niveau is hier altijd het streefdoel.

Om dit alles te bereiken rekent PEN-Vlaanderen op de bijstand, coaching en coördinatie door een beroepskracht. Dat deze stafmedewerkster, vanwege beperkte middelen, slechts deeltijds (anderhalve dag per week) voor PEN Vlaanderen kan werken beperkt de slagkracht van de organisatie. Dat desalniettemin een ruim en kwalitatief gevuld werkingsverslag kan worden voorgelegd, mag op het conto van het hele PEN-team worden geschreven. In 2020 bestond dat PEN-team uit:

- Fatena Al-Ghorra (ad-hoc bijstand)
- Natalie Ariën (stafmedewerkster)
- Dimitri Bontenakel (communicatie, tot 7 maart 2020)
- Sigrid Bousset (vice-voorzitster)
- Patricia De Laet (communicatie)

- Patrick De Rynck (ad-hoc bijstand)
- Alicja Gesjinska (ad-hoc bijstand, vanaf juni 2020)
- Hind Fraihi (*Free the Word!* en ad-hoc bijstand)
- Patricia Jozef (PEN-flat)
- Rachida Lamrabet (contact ereleden en opvolging Turkije-acties)
- Carla Martens (schoollezingen)
- Carmien Michels (ad hoc bijstand, tot 7 maart 2020)
- Lenny Peeters (PEN-flat)
- Filip Reyniers (penningmeester)
- Peter Theunynck (WIPC)
- Ine Van Agtmaal (PEN-flat en WIPC)
- Anneleen Van Offel (communicatie, vanaf september 2020)
- Ellen Van Pelt (PEN-flat)
- Uli Vinks (schoollezingen)
- en Erik Vlaminck (voorzitter).

Dit PEN-team vormt tevens de bestuursvergadering van de vereniging. PEN Vlaanderen is trots op een bestuur dat in ruime meerderheid uit vrouwen bestaat. Dat vier van de bestuursleden een andere moedertaal dan het Vlaams hebben, is een vanzelfsprekendheid.

PEN Vlaanderen wil geen eiland in het literaire en culturele werkveld zijn. Samenwerking met andere verenigingen en organisaties is noodzakelijk en verhoogt permanent de slagkracht. PEN Vlaanderen is trots op het brede scala aan partners waarmee in 2020 kon worden samengewerkt en dankt in dat verband uitdrukkelijk: **Antwerpen Boekenstad - Behoud de Begeerte - Boek.be - Boekhandel De Groene Waterman - Boekhandel De Zondvloed - Boekhandel Het Voorwoord – De Rode Antraciet – Volkshogeschool Elcker-ik - Het Huis van Herman Teirlinck - ICORN- Joseph Roth Genootschap – Interlitratur - Literatuur Vlaanderen – Passa Porta - Pen International - Poëziecentrum - Universiteit Antwerpen – Vermeylenfonds – Vlaamse Auteursvereniging – VUB-leerstoel Willy Calewaert**

Tot slot

Qua geluid wijken de oorlog en de coronapandemie van elkaar af. De oorlog heeft geluid. Buitenshuis is dat het geluid van schoten van verschillende vuurwapens en van gewonden die het uitschreeuwen van de pijn. Binnenshuis is dat het angstige en nerveuze geluid van aanmaningen als 'blaas de kaarsen uit', 'houd je stil', 'verstop je hier'. Al is het geluid van de oorlog angstaanjagend en bedroevend, met het geluid van geweerschoten en gehaaste voetstappen geeft het ons een teken of de dood ver weg of vlakbij is. Of het coronavirus zich echter dichtbij of ver van mij vandaan bevindt? Het geeft geen geluid. Natuurlijk ga ik me zo onrustig voelen.

Haile Bizen Abraha (Eritrea, °1966),

In Vaak heb ik geprobeerd geen zee te zijn,

Een bundel coronaverhalen geschreven door PEN-auteurs.